

LBRIS

We know
books

Bruno Clavier

Fii tu un strămoș bun!
Cum să rupem șirul tiparelor nocive
transmise transgenerațional

Traducere din limba franceză de
Dorina Oprea

philobia

Bruno Clavier

© Editions Payot & Rivages, Paris, 2024

FII TU UN STRĂMOȘ BUN!
CUM SĂ RUPEM ȘIRUL TIPARELOR NOCIVE
TRANSMISE TRANSGENERAȚIONAL

Bruno Clavier

ISBN: 978-630-6614-36-3

© 2025 – Editura PHILOBIA

internet: www.philobia.com
e-mail: contact@philobia.com

Editor: Bianca Biagini
Traducător: Dorina Oprea
Redactare: Bianca Biagini
Corectură: Oana Țăranu
DTP: Gabriela Căpitănescu
Copertă: Cătălin Furtună

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CLAVIER, BRUNO

Fii tu un strămoș bun ! - Cum să rupem șirul tiparelor nocive transmise transgenerațional / Bruno Clavier ; trad. din lb. franceză de Dorina Oprea. - București : Philobia, 2025

ISBN 978-630-6614-36-3

I. Oprea, Dorina (trad.)

159.9

CUPRINS

<i>Un scurt avertisment</i>	8
PROLOG. De la cărucior și până-n scaunul cu rotile.....	9
INTRODUCERE. Transmiteri transgeneraționale bune și rele	15
1. Totul începe în copilărie	21
<i>Cum poți trăi fără rădăcini, fără bunici sau cu niște bunici toxici?</i>	21
<i>Bunicii: solul cunoscut sau necunoscut al existenței noastre</i>	26
2. Pentru tine, cine au fost bunicii tăi?	29
<i>Amintiri conștiente, amintiri inconștiente</i>	29
<i>Ce înseamnă un bunic pentru un copil?</i>	35
<i>Aspectul negativ al bunicului omnipotent</i>	37
<i>Nepotul și fantoma familială</i>	39
<i>Bunicii nu sunt necesari, ci indispensabili</i>	42
<i>Indiferent de strămoșii pe care îi avem, să fim mândri de rădăcinile noastre</i>	44

3. Capacitatea de a găsi alți bunici ca să te reconstruiești după o traumă	49
<i>Ce poți face atunci când generațiile anterioare nu ți-au transmis nimic?</i>	49
<i>Nevoia de identificare cu bunicile</i>	53
<i>Nevoia de identificare cu bunicii</i>	57
<i>Un bunic din sfera artelor marțiale înlocuiește un bunic militar</i>	59
<i>Bunicile și bunicii amerindieni, o deschidere către spiritualitate și reconstruire</i>	60
<i>Întâlnirea cu amintirea traumei</i>	62
4. Bătrânețea și moartea: un capăt de drum în societatea noastră	65
<i>Când să fii bătrân este o onoare</i>	65
<i>Când devii, la rândul tău, bunic</i>	66
<i>Chiar și în lipsa amintirilor, încă mai avem anumite imagini mentale</i>	68
<i>Când trauma inconștientă revine odată cu înaintarea în vârstă</i>	72
5. Teama de moarte, negată și totuși atât de prezentă	77
<i>Scopul întregii vieți este viața în sine</i>	77
<i>Viața și moartea la copii și în inconștient</i>	81
<i>Moartea celuilalt, propria moarte</i>	84
6. Incestul și moartea	87
<i>Postura de bunic și relația cu moartea</i>	87
<i>Incestul, un răspuns la angoasa de moarte</i>	88
<i>Extinderea și sursa incestului: incestualul</i>	90

7. O prezență benefică pentru urmașii tăi	95
<i>Postura de bunic – opusul incestului</i>	95
<i>Un bunic fericit va face un nepot fericit</i>	97
8. Bătrânețe fericită, moarte fericită	99
<i>Cum putem profita la maximum de bătrânețe?</i>	100
<i>Timp real și timp subiectiv</i>	103
<i>Nemurirea în prezent</i>	105
CONCLUZIE. Problema majoră a suferinței	109
EPILOG	115

1

Totul începe în copilărie

***Cum poți trăi fără rădăcini, fără bunici
sau cu niște bunici toxici?***

În cărțile pe care le-am publicat până acum, am mai vorbit despre copilăria mea haotică. Eu și fratele meu mai mare ne-am născut într-un cuplu imposibil, format din două persoane condamnate la dezbinare imediată, purtători a două destine familiale anacronice, dar care au reușit totuși să își facă unul altuia servicii în cel mai rău sens al expresiei: să aibă ingredientele morale, sentimentale și sociale de bază și să se completeze exemplar ca să ajungă la eșecul și dezastrul familial la care au ajuns; niciunul dintre protagoniștii acestui *quiproquo* destul de rapid jucat – mama, tata, fratele meu și eu – nu a fost cruțat. Doar că în acest joc crud al vieții copiii plătesc un preț greu. Pentru că, atunci când toate acestea se întâmplă, ei sunt mici.

Până la optsprezece ani, din câte mi-a povestit, mama a încercat cu asiduitate să scape de nebunia familiei. După spusele ei, bunica avea o menajeră pe care o tortura încontinuu. Descria niște scene horror, în care mama ei o lega frecvent pe cameristă,

goală, o fată care fusese adusă din Indochina pe când era doar un copil și care lucrase pentru ei de când se știa, din zori și până-n seară. În timpul acestor ședințe sadomasochiste, bunica o ciupea de săni ca să o facă să mărturisească că era „o curvă”. Uneori, lucrurile trebuie luate așa cum sunt... sau așa cum au fost spuse. Cu toate acestea, mama nu și-a schimbat niciodată versiunea asupra evenimentelor și nu era atât de nebună încât să inventeze astfel de chestii. Mințea adesea, dar numai atunci când era obligată, ca să iasă din situații jenante sau pentru a înfrumuseța lucruri care nu se petrecuseră chiar așa. Pentru nimic în lume nu era genul ei să inventeze lucruri negative. Aflată sub supravegherea strictă a unor părinți atât de severi, intelectuali catolici pe deasupra, nu se putea gândi decât la o singură cale de ieșire din această nebunie familială: să-și găsească un soț la balul ofițerilor, pentru că bunicul meu, colonel, părea să aprobe doar acest gen de socializare. După cum ea însăși spunea, s-a hotărât să ia primul „idiot” care-i apărea în cale. Din păcate pentru el, idiotul a fost tata. Mireasa era tânără și frumoasă (de altfel, pentru o vreme a fost chiar fotomodel) și problema a fost rezolvată rapid. Aceasta a fost versiunea mamei mele.

În seara nunții, i-a spus tatălui meu, practic un tânăr ofițer care tocmai se căsătorise, că a fost păcălit și că și-a propus să-l părăsească, că nu îl iubește și că măritișul era singura modalitate prin care putea scăpa din casa părintească. Ce s-a întâmplat atunci, din moment ce cuplul a dat naștere oricum la doi copii? Mama era atât de lipsită de experiență în domeniul sexualității și al iubirii, încât nu putea ajunge decât într-o stare de anarhie comportamentală nebunească, așa că nici până în ziua de azi nu știu ce s-a întâmplat cu adevărat. Cât despre tata, mi-a mărturisit că și-a pierdut virginitatea în tinerețe, în bordelurile armatei, la fel ca și camarazii săi, la îndemnul ofițerilor superiori care

controlau astfel sexualitatea soldaților pe care-i aveau în subordine. Probabil că fusese vorba, așa cum îmi spunea uneori, despre o chestiune de „igienă”.

Cât despre faimoasa noapte a nunții, nu știu versiunea tatălui meu. La un moment dat, când eram singuri, am reușit să-l întreb. Nu numai că nu mi-a răspuns, ci s-a întors pe călcâie, furios, mârâind: „De ce mai scormonești rahatul?”

În ceea ce mă privește, tot ce am auzit atunci a fost suferința intolerabilă a părinților mei. Firește, fiecare dintre ei și-a exprimat-o în felul său. Poate că nu suferința diferă atât de mult – deși nu toate suferințele sunt comparabile – ci mijloacele folosite pentru a le face față. Unii născocesc tot felul de povești, alții aleg tăcerea, dar există numeroase alte strategii. Indiferent de situație, pentru că nu suntem capabili să facem față evenimentelor traumatiche, aceste tensiuni generează așa-numitele lucruri „nepsuse” sau „negândite”, secrete, minciuni, sursa unor fantome familiale despre care am vorbit pe larg într-o altă carte de-a mea¹.

Putem vedea că, în acest haos familial, în ciuda atâtor eforturi de a înțelege, există încă o parte care este inaccesibilă cunoașterii. Unii pot spune că la fel de bine am putea să dăm totul uitării, să mergem înainte și să fim pozitivi. Cu toate acestea, timpul mi-a arătat o chestiune interesantă: cu cât știi mai multe despre propriile origini, cu atât mai ușor îți poți imagina un viitor pentru tine și urmașii tăi. În caz contrar, trecutul te va trage constant înapoi, pe ascuns, chiar dacă încerci să te proiectezi înainte, ca și cum ai fi pe terenul de fotbal și un jucător din echipa adversă te-ar ține de tricou ca să te împiedice să îți joci viața, până când

¹ *Fantomele din familie: psihanaliza transgenerațională*, col. Psihogenealogia, Editura Philobia, 2018.

vei cădea. Nici nu se pune problema să ți se acorde o lovitură liberă ca să revii la originea faultului: atunci când generațiile dinaintea noastră păstrează pentru ele informații care ne-ar putea ajuta să ne înțelegem mai bine, de noi depinde să punem întrebările dificile. Dacă rămânem fără răspunsuri, ceea ce se întâmplă adesea, putem cel puțin să ne punem noi înșine întrebările și să încercăm să reconstruim scenariul cel mai probabil, cât mai aproape de ceea ce avem nevoie. În lipsa unui „adevăr adevărat”, vom găsi unul care ne va permite să ne îndreptăm, în sfârșit, spre viitorul pe care ni-l dorim.

La patru ani după ce părinții mei s-au căsătorit, uniunea lor catastrofală s-a destrămat. Una dintre fotografiile din ziua nunții o anunța clar: mina crispată a protagoniștilor, în ciuda zâmbetelor de circumstanță, arăta că niciunul dintre ei nu credea în această căsătorie pe care nimeni nu o dorea și căreia i se supuseră până la urmă, fiecare în felul său. Fotografia părea dominată de bunicii din partea mamei, în timp ce bunica paternă schițează o mică grimasă. Bunicul patern, care privește absent spre podea, pare că nici nu se află acolo. Simțiseră ei oare, din atitudinea noii lor nurori, că ceva dramatic era pe cale să se întâmple? În orice caz, ceremonia în sine parcă a prevăzut o catastrofă. Mărturisirile ulterioare ale mamei mi-au oferit cel puțin o explicație pentru dezastrul care a urmat: cum să îți poți construi o viață pe o înșelătorie sentimentală?

Apelând la o stratagemă, practic o altă înșelătorie, i-a obținut tatei un post de ofițer în Indochina, fără să se ducă însă niciodată după el. Au urmat șase luni de minciuni, timp în care l-a lăsat să creadă că i se alătură împreună cu copiii. Astfel, fără cuvinte, tatăl dispăre din peisaj, o absență de neînțeles pentru un copil de doi ani și jumătate. Pierdut, m-am trezit că n-am niciun reper. Așa sunt copiii. Dacă mama este mereu acolo și lipsește tatăl –

sau cel puțin o a doua dimensiune psihică sau fizică în relația parentală, indiferent că vorbim despre un bărbat sau o femeie – atunci copilul este ca o plantă care, deși sădită în pământ, se înclină periculos în lipsa unui suport. Cel mic se apleacă sau chiar plutește, așa că se va sprijini de primul zid care apare și care îl va ajuta să se îndrepte puțin, indiferent de natura sau consistența lui. Vom vedea că bunicul din partea mamei a reprezentat întrucâtva acest zid, dar cu ce preț...

Într-un final, mama l-a părăsit pe tata, care, resemnat, s-a recăsătorit curând, după ce a obținut un divorț pentru comportament necorespunzător, din culpa soției, prin complicitatea celor doi amanți ai ei, care scriseră niște denunțuri ce au ajuns la momentul potrivit în mâinile avocatului soțului înșelat. În lipsa tatălui și a acelor „bărbați iubitori”, asemenea unor stele căzătoare pe un cer întunecat, a început o viață în derivă. Ca să scape de cei doi copii ai ei, o povară pentru noua viață pe care și-o construia, mama a avut ideea strălucită de a ne lăsa, pentru diferite perioade de timp, cu părinții ei, cei de care își dorise cu orice preț să fugă.

Mi-a luat șaiszeci de ani să înțeleg ce s-a întâmplat acolo, pentru că nu-mi aminteam nimic din acei ani de început. Am locuit la ei între doi ani și jumătate și cinci ani, iar apoi în vacanțe, când mama ne aducea la cei care o făcuseră să sufere atât de mult. Un mister pe care l-am descoperit după multă vreme, în timpul terapiei pe care le-am urmat. Nu-mi venea să cred că mamele își încredințau copiii chiar persoanei care le violase în copilărie, de exemplu. În această perioadă a copilăriei timpurii, mi-am cunoscut bunicii materni, care mi-au modelat viața într-o manieră dezastruoasă, dar și constructivă dacă ar fi să ne raportăm la zidul lipsă despre care am vorbit anterior. O ființă este făcută din ceea ce există deja atunci când vine pe lume. Iar bunicii sunt

acolo, în această lume, evident înaintea nepoților, de mai mult timp decât părinții lor.

Bunicii: solul cunoscut sau necunoscut al existenței noastre

Nu-mi aminteam nimic despre acele momente timpurii pe trecute în familia din partea mamei, în afară de o amintire terifiantă, pe care nu o pot data, dar pe care aș plasa-o totuși între vârsta de patru ani și jumătate și cinci ani. Ne aflam cu toții la masă. Bunicii ne explică mie și fratelui meu ce este iadul. În ochii mei de copil, explicația pare să dureze o veșnicie. De fapt, ne vorbea despre iadul etern. Dacă nu suntem niște creștini buni, acolo vom arde. Am pus o întrebare sau au anticipat ceea ce gândeam, nu-mi mai aduc aminte... În orice caz, ne-au descris ororile iadului și, un punct crucial în construcția gândirii mele viitoare, faptul că acesta este ceva etern, ceea ce înseamnă că suferința nu se va termina niciodată. Ideea cazanelor fierbinți, a țepușelor, a diavolilor și a altor acte de sadism era deja insuportabilă, dar posibilitatea suferinței eterne era și mai greu de conceput. Evident, pentru a-i converti pe micii sălbatici care eram, aveam nevoie de argumente care să ne șocheze, de fapt una dintre cele mai mari torturi psihice care pot fi aplicate copiilor. În ziua aceea, care mi s-a întipărit în memorie, pot spune exact unde stăteam la masă, dar și unde erau bunicii. E ca și cum gândurile mele ar fi căpătat o amploare teribilă – amploarea traumei atunci când nu este condamnată la amnezie, ca și cum ar fi fost pronunțată o condamnare la moarte și cuvintele aceluia anunț aveau să-mi răsune în cap pentru totdeauna. Asociez adesea acest moment cu un altul, în timpul unei vacanțe la un unchi

tot din partea mamei. Preotul satului, care tocmai îmi spusese că sunt un bun creștin, a strigat la fratele meu că îl are pe diavol în el. Fără să scoată nici măcar o vorbă, fratele meu a dispărut în pădure, în timp ce eu nu știam dacă să mă bucur că am scăpat de flăcările iadului sau să mă întristez de anatema aruncată asupra lui.

Înainte să iasă la pensie și să se mute într-un castel, bunicul, militar de carieră, călătorise cu bunica prin multe dintre coloniile franceze ale vremii, făcându-i practic un copil în fiecare țară pe unde stătuseră. Cea mai mare dintre copii, mama mea, s-a născut în fostul Dahomey, în prezent Benin. Bunicul avea în el această siguranță a albilor în fața sălbaticilor, gata să folosească orice mijloace pentru a-i converti – și, de fapt, pentru a-i înrobi – și nu a ezitat să și-o manifeste și în fața mamei, a fratelui meu și a mea, a nepoților săi (și probabil a multor altora). Astfel, teroarea s-a instalat în mine pentru totdeauna. Nu numai prin această persuasiune amenințătoare, ci și prin fapte pe care le-am descoperit de-a lungul următorilor cincizeci de ani.

Traversând numeroasele straturi care îmi alcătuiau amnezia, am reușit să-mi reconstruiesc conținutul traumelor.

În ultimele două cărți pe care le-am publicat, am explicat traseul terapeutic care m-a ajutat să îmi recuperez, începând cu vârsta de cincizeci de ani, memoria violențelor sexuale și a incestului pe care le-am suferit la o vârstă fragedă: incestul la care m-a supus fratele meu mai mare, de care mi-aminteam, și violențele sexuale suferite la internat între cinci și șase ani, care îmi ieșiseră complet din minte. Nu voi intra din nou în detalii.

După ce mi-am lucrat aceste traume în terapie, un coșmar îngrozitor de violent m-a condus pe o cale pe care nici măcar nu o bănuiam. Era vorba despre o altă amnezie, legată de bunicii mei.